

**«Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak hem wagyz etmek  
we çaga iýmit önümlerine bildirilýän talaplar hakynda»  
Türkmenistanyň kanuny 2016-njy ýylyň 26-njy martynda kabul  
edilen № 371-V Türkmenistanyň Kanuny esasynda güýjüni ýitiren  
diýip ykrar edilen.**

**TÜRKMENISTANYŇ  
K A N U N Y**

**Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak hem wagyz etmek we çaga iýmit  
önümlerine bildirilýän talaplar hakynda**

(Türkmenistanyň Mejlisiniň Maglumatlary 2009 ý., № 2, 31-nji madda)

(Türkmenistanyň 04.05.2013 ý. № 397-IV Kanuny esasynda  
girizilen üýtgetmeler we goşmaçalar bilen)

*Şu Kanun ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goldamagyň, goramagyň hem wagyz  
etmegiň üsti bilen çagalaryň saglygyny goramak çygryndaky döwlet syýasatynyň esasy  
ugurlaryny kesgitleýär we olary talaba laýyk we howpsuz iýmit bilen üpjün etmek,  
çagalaryň iýmit önümlerini ýerlemek meselelerini düzgünleşdirýär.*

**I bap. Umumy düzgünler**

**1-nji madda. Esasy düşüňjeler**

Şu Kanunda aşakdaky esasy düşüňjeler ulanylýar:

**bäbeklik döwri** – 1 ýaşa çenli çaga;

**kiçi ýaşly çaga** – 1 ýaşdan 3 ýaşa çenli çaga;

**ene süýdi bilen iýmitlendirmek** – bäbeklik döwründäki we kiçi ýaşly çagalary ene  
süýdi bilen iýmitlendirmek;

**diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmek** - 6 aýa çenli çagalary diňe ene süýdi bilen  
iýmitlendirmek (suw, çay we başga-da hiç-hili suwuklyk bermeli däl);

**ene süýdünüň ornuny tutujy iýmitler** – sygyr süýdünüň ýa-da beýleki oba hojalyk  
mallarynyň süýdünüň, soýa beloklarynyň esasynda taýýarlanan suwuk ýa-da külke  
görnüşindäki iýmit önümleri we ene süýdünüň ornuny tutujy iýmitler hökmünde ulanmaga  
we himiki düzümi, azyklyk gymmaty boýunça olara golaý bolan, kiçi ýaşly çagalaryň  
fiziologiki talaplaryny kanagatlandyrmaga niýetlenendir;

**bäbeklik döwründäki we kiçi ýaşly çagalar üçin iýmit önümleri (çagalar üçin  
iýmit önümleri)** - çagalary doglan gününden 3 ýaşyna çenli iýmitlendirmek üçin göz  
öňünde tutulan iýmit önümleri, olaryň düzümi we özboluşlylygy çagalaryň ýaşynyň  
fiziologik aýratynlyklaryna laýyk gelmelidir, netijeli, gowy siňdirijiligini üpjün etmelidir  
we çaganyň saglygyna zyýan ýetirmeli däl;

**çagalar üçin emeli iýmit önümleri:**

- № 1 taýýarlanylş usuly, döwlet ýa-da döwletara ýa-da halkara kadalaşdyryjy  
resminamalaryna laýyklykda senagat şertlerinde öndürilen we 6 aýa çenli ýaşdaky  
çagalaryň iýmite bolan talaplaryny kanagatlandyrmak üçin niýetlenendir;

- № 2 taýýarlanylş usuly, döwlet ýa-da döwletara, ýa-da halkara kadalaşdyryjy

resminamalaryna laýyklykda senagat şertlerinde öndürilen we 6 aýdan 3 ýaşa çenli ýaşdaky çagalaryň iýmite bolan talaplaryny kanagatlandyrmak üçin niýetlenendir, şeýle hem gelip çykyşy mallar ýa-da ösümlük iýmit önümleri bolan süýt önümleridir;

**goşmaça iýmitlendirmek üçin önümler** – 6 aýdan 3 ýaşa çenli çaganyň iýmitiniň düzümine girizilýän we çaganyň ýaşyna bagly fiziologiki aýratynlyklaryna laýyklykda ene süýdüne goşmaça ýa-da onuň ornuny tutujy önümlere goşmaça hökmünde mal we (ýa-da) ösümlük önümleri esasynda taýýarlanan iýmit önümleridir;

**iýmitlendirmek üçin çüýşejikler** - ene süýdünüň ornuny tutýan iýmitler bilen çagany iýmitlendirmek üçin niýetlenilen emzikli ýa-da emzik birikdirip bolýan çüýşeler ýa-da gaplar;

**emzikler (boş sorulýan)** - çagalaryň bäbeklik döwründe we irki ýaşlarynda soruş refleksi kanagatlandyrmak ýa-da çagany köşeşdirmek üçin ulanylýan emeli emzikler;

**ýaýradyjy (distribýutor)** – çagalary emeli iýmitlendirmek üçin göz önünde tutulan önümleri wagyz etmek, mahabatlandyrmak, lomaý we (ýa-da) bölek ýerleşdirmek bilen meşgullanýan edara görnüşli tarap ýa-da şahsy tarap – hususy telekeçi;

**ýarlyk** – alyjylar gabynyň birligindäki islendik möhürçe, ýazgy, şertli bellik, surat ýa-da nähili hem bolsa başga bir şekillendirme ýa-da beýan etme, el bilen ýa-da basma boýunça edilen, çaphana usulynda çap edilen, möhürçäniň kömegi bilen basylan, şeýle hem harytlaryň her birligine gysylan ýa-da nähili bolsa-da bir usul bilen berkidilen ülni;

**çaga iýmit önümleriniň azyklyk gymmaty** – çaga iýmit önümleriniň çaga bedeniniň zerur maddalara we energiýa bolan fiziologik isleglerini kanagatlandyryýan häsiýetleriniň jemidir;

**çaga iýmit önümleriniň hili** – önümleriň iýmit gymmatlylygyny kepillendirýän häsiýetleriň jemi we adaty şertlerde olar peýdalanylan wagtynda çaganyň çaga bedeniniň iýmite bildirýän talaplaryny kanagatlandyrmaga bolan ukyby;

**çaga iýmit önümleriniň howpsuzlygy** – çaga iýmit önümleri ulanylanda olaryň kadalaşdyryjy resminamalaryň talaplaryna, sanitariýa-epidemiologik, gigiýena görkezjilerine, weterinariýa we fitosanitariýa kadalaryna we düzgünlerine bolan laýyklygyna, çaganyň saglygyna we ömrüne zyýanly täsir etmek howpunyň bolmazlygyna bolan kepillidir;

**sarp ediliş gaby** – alyja önüm bilen gowuşýan we ulag gabynyň wezipesini ýerine ýetirmeyän gap;

**taýýarlaýjy** – çaga üçin niýetlenen iýmit önümlerini öndürýän edara görnüşli tarap ýa-da şahsy tarap - hususy telekeçi.

**2-nji madda. Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak hem wagyz etmek we çaga iýmit önümlerine bildirilýän talaplar hakynda Türkmenistanyň kanunçylygy**

1. Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak hem wagyz etmek we çaga iýmit önümlerine bildirilýän talaplar hakyndaky Türkmenistanyň kanunçylygy Türkmenistanyň Konstitusiýasyna, halkara hukugynyň umumy ykrar edilen ýörelgelerine we kadalaryna esaslanýar we ol şu Kanundan we ene süýdi bilen iýmitlendirmegi gorap saklamaga, talaba laýyk we howpsuz çaga iýmiti bilen üpjün etmäge gönükdirilen Türkmenistanyň beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalaryndan ybaratdyr.

2. Eger Türkmenistanyň halkara şertnamasynda şu Kanunda bar bolan kadalarдан başga kadalar göz önüne tutulan bolsa, onda halkara şertnamasynyň kadalary ulanylýar.

**3-nji madda. Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak hem wagyz etmek we çaga iýmit önümleri bilen üpjün etmek babatynda Türkmenistanyň döwlet**

## **syýasatynyň esasy ýörelgeleri**

Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak hem wagyz etmek we çaga iýmit önümleri bilen üpjün etmek babatynda döwlet syýasatynyň esasy ýörelgeleri şulardan ybarat:

- 1) çagalaryň ene süýdi bilen iýmitlendirilmegine hemaýat etmek we ony goramak;
- 2) Türkmenistanda öndürilýän, şeýle-de daşary ýurtdan getirilýän bäbeklik döwründäki we kiçi ýaşly çagalar üçin niýetlenen iýmit önümleriniň we olaryň komponentleriniň, materiallaryň we önümleriň ýokary hilini we howpsuzlygyny üpjün etmek;
- 3) çaganyň ýaşyna, fiziologiki talaplaryna we saglyk ýagdaýyna laýyk gelýän ýokary hilli we howpsuz çaga iýmitini döwlet tarapyndan kepillendirmek;
- 4) bäbeklik döwründäki we kiçi ýaşly çagalar üçin niýetlenen çaga iýmit önümleriniň, materiallaryň we önümleriň öndürilýän, daşalýan, saklanýan we ýerlenilýän ähli tapgyrlarynda hiline we howpsuzlygyna döwlet gözegçiligini amala aşyrmak.

## **II bab. Maglumat we wagyz etmek**

### **4-nji madda. Çagalaryň iýmiti boýunça maglumat, wagyz ediş we okuw esbaplary**

1. Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrligi, döwlet guramalary, ýerli dolandyryş guramalary, şeýle hem jemgyýetçilik guramalary ene süýdi bilen iýmitlendirmekligi maglumat we wagyz etmek işleri bilen meşgullanýarlar.

2. Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrligi çaganyň ene süýdi bilen iýmitlendirilmegine ýardam bermek, goramak we wagyz etmek üçin şulary ýerine ýetirýär:

1) bäbeklik döwründäki we kiçi ýaşdaky çagalary iýmitlendirmegiň meseleleri boýunça habar beriş we sanitariýa-aň-bilim häsiýetli esbaplary, maglumatlary işläp düzmegi we ýaýratmagy;

2) çaga iýmiti bilen baglanyşykly meseleler boýunça okuw we usulyýet gollanmalaryny işläp taýýarlamagy;

3) köpçülikleýin habar beriş serişdeleriniň (teleýaýlymyň, radionyň, gazetleriň, žurnallaryň) üsti bilen çagany ene süýdi bilen iýmitlendirmegi wagyz etmegi, şeýle hem ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goldamak boýunça köpçülikleýin çäreleri (aksiýalary) (ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň Bütindünýä we Milli hepdeliklerini we ş.m.) geçirmegi.

### **5-nji madda. Ene süýdi bilen iýmitlendirmek tejribesini wagyz etmek**

Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak we onuň tejribesine ýardam bermek maksady bilen, saglygy goraýyş edaralary göwreli aýallara we enelere şu aşakdakylar hakynda, ýagny:

1) ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň derwaýyslygy we onuň enäniň we çaganyň saglygyna edýän peýdaly täsiri, emeli iýmitlendirmek bilen deňeşdirilende onuň artykmaçlyklary hakynda;

2) 6 aýa çenli diňe ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň zerurlygy, şeýle hem 2 ýaş çenli we ondan köp wagt ene süýdi bilen iýmitlendirmegi dowam etdirmek hakynda;

3) goşmaça iýmitlendirmegiň wagtyndan öň girizilmeginiň ýaramaz netijeleri, şol sanda ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň dowamlylygynyň gysgalmagyny aňladyp, çaganyň saglyk ýagdaýyna edýän täsiri hakynda;

- 4) çagalar üçin goşmaça iýmiti alty aýlykdan ulanmagyň derwaýyslygy hakynda;
- 5) goşmaça iýmiti öý şertlerinde taýýarlamagyň mümkinçiligi we usullary hakynda;
- 6) emeli iýmitlendiriş önümleriniň ýerliksiz we nädogry ulanylmagynyň ýaramaz netijeleriniň çagalaryň saglyk ýagdaýyna ýetirýän täsirleri hakynda;
- 7) emeli iýmitlendiriş önümlerini ulanmagyň maşgalanyň maddy ýagdaýyna edýän täsiri hakynda maglumat bermelidirler.

### **III bab. Çaga iýmit önümlerini gaplamaklyga we olara belgi goýmaklyga bildirilýän talaplar**

#### **6-njy madda. Çaga iýmit önümlerini gaplamaklyga bildirilýän talaplar. Ýarlyklardaky maglumatlar**

Türkmenistanda öndürilýän we daşary ýurtlardan getirilýän çaga iýmit önümleriniň gaplanylyşy we ýarlyklardaky maglumatlar şu aşakdaky talaplara laýyk gelmelidir:

1) çaga iýmit önümleriniň ölçenip paýlanylyşy we gaplanylyşy olar saklananda, daşalanda we ýerlenende olaryň howpsuzlygyny üpjün etmegiň we ýokumlylygyny saklamagyň talaplaryna laýyk bolmalydyr;

2) çaga iýmit önümlerini gaplamak üçin Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrligi tarapyndan çaga iýmitleri bilen gatnaşykda bolmaga rugsat berlen materiallary ulanmalydyr;

3) kiçi ýaşly çagalar üçin iýmit önümleri (şol sanda emeli iýmitler) ownuk paýlara bölünen görnüşi jebis beklenen gaplarda, suwuk we pasta görnüşli iýmit önümleri bolsa 0,35 litrden köp bolmadyk mukdardaky standart gapda goýberilmelidir;

4) ýarlykdaky ýazgy döwlet dilinde ýerine ýetirilmeli, zerur bolan halatynda daşary ýurt dilinde gaýtalanyp bilner;

5) ýarlykda ön taýýarlanan, çaganyň önki iýmitlendirmesinden galan çaga iýmit önümlerini gaýtadan ulanmaga we saklamaga ýol berilmeýändigini hakynda görkezmeler bolmalydyr;

6) haýsy ýaşdan ol ýa-da beýleki önüm ulanylmaga maslahat berilýän bolsa, ýaşy aýlarda san bilen görkezilmelidir;

7) goşmaça çaga iýmit önümleriniň ýarlyklarynda olaryň alty aýlykdan başlap bermeklik maslahat berilýändigini görkezilmelidir;

8) belginiň mazmunynda şular bolmalydyr:

a) ýurduň ady, taýýarlaýjynyň, gaplaýjynyň, ýurtdan çykaryjynyň ýa-da getirijiniň ady, ýerleşýän ýeri (salgysy);

b) önümiň adynda onuň çaga iýmiti üçin niýetlenendigi, esasy garyndylara laýyk gelýändigini we önümiň goýulyk derejesi barada maglumat;

ç) taýýarlaýjynyň haryt nyşany (eger-de bar bolsa);

d) sap agramy ýa-da göwrümi;

e) önümiň düzümi, şol sanda onuň düzümindäki ingrediýentler;

ä) taýýarlanyş usuly;

f) azyklyk gymmaty, witaminleriň we mineral maddalaryň mukdary;

g) gap açylýança we açylandan soňky saklanyş şertleri;

h) dürli howa şertlerinde saklanmagyny hasaba almak bilen önümleriň ulanylyp bilinjek senesi ýa-da ulanmaklyk möhleti;

i) güwälendirilendigi hakynda maglumat;

j) Türkmenistanda we beýleki ýurtlarda öndürilýän iýmit önümleri üçin kadalaşdyryjy we tehniki resminamalar alamatlandyrylmalydyr, önümiň olara laýyklykda

taýýarlanandygy we barabardygyny takyklap boljakdygy görkezilmelidir;

ž) taýýarlanan we gaplanan senesi;

k) belleniş we ulanylyş şertleri;

l) harydyň ştrih-kodunyň görkezmesi (bar bolsa);

9) önümiň diňe lukmanyň maslahaty boýunça ulanylmalydygy hakynda maglumat bolmalydyr;

10) ýarlykda şeýle mazmunly duýduryjy ýazgy bolmalydyr: "Wajyp (ýa-da ähmiýetli) bellik: ene süýdi siziň çagaňyz üçin iň oňat iýmit bolup durýar. Çaga iýmit garyndysyny ulanmak bilen emeli iýmitlendirmek baradaky netijä gelmezden öň saglygy goraýyş işgärine maslahat üçin ýüz tutuň!". Ýazgy anyk we düşnükli ýazylan bolup, ol önümiň gapagy ýa-da başga gorag zolaklar bilen ýapylan bolmaly däldir;

11) çaga iýmit garyndysyny taýýarlamak boýunça gözükdirmede iýmitlendirmegiň tertibi barada görkezme bolmalydyr.

## **7-nji madda. Çaga iýmit önümlerini ýerlemekligiň şertlerine bildirilýän talaplar**

Çaga iýmit önümlerini satmaklyk ýöriteleşdirilen dükanlarda, dükanlaryň bölümlerinde we dermanhanalarda ähli zerur arassaçylyk talaplary berjaý etmek bilen geçirilmelidir. Bu harytlary saklamak üçin kada laýyk şertleri bolmadyk (temperatura düzgüniniň saklanmazlygy, sowadyjy enjamlaryň bolmazlygy), ýöriteleşdirilmedik dükanlarda, dükanlaryň bölümlerinde satmaklyk gadagan edilýär.

## **8-nji madda. Çaga iýmit garyndylarynyň ýarlyklaryna degişli gadagan etmeler**

Çaganyň emeli iýmit önümleriniň ýarlyklarynda we iýmit taýýarlanyş usularynyň beýan etmelerinde şu aşakdakylar gadagan edilýär:

1) "ene süýdüne meňzeş ýa-da ornuny tutujy", "ene süýdüniň düzümine golaýlaşdyrylan" diýen aňlatmalary ýa-da ene süýdi bilen başga deňeşdirmäni ulanmak;

2) ene süýdi bilen iýmitlendirmekden boýun gaçyrmaklyga ýykgyň etdirip biljek mazmundaky ýazgyny ulanmak;

3) iýmitiň ulanyş ýa-da taýýarlanyş usullaryndan daşary gönüden-göni manyny aňlatmaýan bäbekleriň suratlaryny we beýleki şekilleri, şol sanda emzikli çüýşejikleri ýerleşdirmek.

## **9-njy madda. Çüýşeler we emzikler üçin ýarlyklara degişli talaplar**

Emeli iýmitlendirmek üçin göz önünde tutulan çüýşejikleriň gabynda olardan dogry peýdalanmak üçin zerur bolan maglumatlar görkezilmelidir we olar şu talaplara laýyk gelmelidir:

1) aýdyň, düşnükli, doly, birmanyly we hakyky bolmalydyr;

2) ýurdumyzda öndürilýän çüýşejikleriň we emzikleriň ýarlyklaryndaky ýazgylar Türkmenistanyň döwlet dilinde ýerine ýetirilen bolmalydyr. Daşary ýurt harytlaryndaky ýazgylar türkmen, we (ýa-da) rus, we (ýa-da) inlis, şeýle hem beýleki daşary ýurt dillerinde bolup biler. Gapdaky (ýarlykdaky) ýazgy sarp edijiler üçin düşnüksiz dilde beýan edilen bolsa, asyl nusgaly ýarlygy çalyşmasyzdan Türkmenistanyň döwlet dilindäki goşmaça ýarlygy ulanmak zerurdyr;

3) ýarlygyň ýüzünde şu aşakdaky maglumatlar bolmalydyr:

a) ýurduň ady, taýýarlaýjynyň, gaplaýjynyň, ýurtdan çykaryjynyň ýa-da getirijiniň ady, ýerleşýän ýeri (salgysy);

- b) harydyň ady;
  - ç) taýýarlaýjynyň haryt nyşany (eger-de bar bolsa);
  - d) ýaramlylyk möhleti;
  - e) güwälendirilişi hakynda maglumat;
  - ä) taýýarlanan we gaplanan senesi;
  - f) bellenilişi we ulanylyş şertleri;
  - g) harydyň haýsy kadalaşdyryjy resminamanyň talaplaryna laýyklykda taýýarlanandygy baradaky ýatlamasy (ýurdumyzda öndürilýän harytlar üçin);
- 4) ýuwup arassalamaga we zyýansyzlandyrmaga degişli söz we şekillendirilen görnüşinde beýan edilen gözükdirijisi;
- 5) çüýşeden iýmitlendirmäge garanda, käsedan iýmitlendirmegiň maksadalaýyklygy barada maslahatlar;
- 6) süýjedilen suwuklyklary we içgileri, şol sanda süýt garyndylaryny ulanmagyň dişleriň zaýalanmagyna sebäp bolup biljekdigi baradaky duýduryş.

#### **10-njy madda. Emzikler üçin ýarlyklara degişli talaplar**

Eger-de ýarlygynda: "Duýduryş: emzikleri ulanmaklyk göwüsdan emdirmäge päsgel berip biler" diýen mazmundaky ýazgy ýok bolsa, taýýarlaýjy ýa-da ýaýradyjy emzikleri satmak üçin hödürlemeli dälär ýa-da satmaly dälär, şonda ýazgydaky harpyň ölçegi 1,5 mm-den kiçi bolmaly dälär.

#### **11-nji madda. Bäbeklik döwründäki çagalaryň emeli iýmitlendiriş önümleriniň mahabatlandyrylmagyna bildirilýän talaplar**

1. Bäbeklik döwründäki çagalar üçin ene süýdüniň ornuny tutujy iýmitleriň islendik görnüşdäki mahabatlandyrylmagy, olary mahabatlandyrmak maksady bilen sergisatuwyny, ýörite görkezilişini gurnamak, şeýle hem bäbeklik döwründäki çaga üçin niýetlenen emeli iýmitleriň arzan bahalardan satuwyny gurnamak gadagandyr.

2. Emeli çaga iýmit önümleri hakynda maglumatlar ýerleşdirilende, ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň artykmaçlygynyň görkezilmegi hökmany şert bolup durýar.

3. Bäbeklik döwründäki çagalar üçin emeli iýmitlendiriş önümleri hakynda maglumat diňe bäbeklik döwründäki çagalara ideg etmegiň meselelerinde ýöriteleşýän ylmy çap etmelerde we neşirlerde ýerleşdirilip bilner. Bu maglumat ylmy we hakyky beýan etmek bilen çäklenmelidir hem-de ene süýdi bilen emeli iýmitiň deň gymmatlydygy ýa-da emeli iýmitiň ondan hem artykmaçdygy hakyndaky pikiri döretmeli dälär.

4. Taýýarlaýjylara we ýaýradyjylara okuw esbaplaryň, wideo we audio maglumatlarynyň, ylmy barlaglaryň we makalalaryň üsti bilen saglygy goraýyş işgärlerine maglumat bermäge rugsat edilýär (depderçeler, ruçkalar, ýazuw kitapçalary, senenamalar ýaly sowgatlar ene süýdüniň ornuny tutujy önümler barada maglumat saklamaly dälär). Şeýle maglumat ylmy taýdan esaslandyrylan gözlegleriň çäklerinde galýar we ene süýdi bilen emeli iýmitiň deň gymmatlydygy ýa-da emeli iýmitiň ondan artykmaçdygy hakyndaky düşüňjani döretmeli dälär.

#### **IV bap. Bäbeklik döwründäki we kiçi ýaşly çagalaryň iýmiti bilen baglanyşykly saglygy goraýys edaralarynyň hukuklary we saglygy goraýyş işgärleriniň borçlary**

#### **12-nji madda. Bäbeklik döwründäki we kiçi ýaşly çagalaryň iýmiti bilen**

## **baglanyşykly saglygy goraýyş edaralarynyň hukuklary**

Ýapyk görnüşli ýöriteleşdirilen çagalar saglygy goraýyş edaralarynyň (çagalar öýleri) şol edaralarda bolýan we ene-atalaryň eklenjinden mahrum bolan çagalar üçin edara görnüşli we şahsy taraplardan emeli iýmitlendiriş önümlerini sowgat görnüşinde ýa-da peseldilen bahadan almaga hukuklary bardyr.

### **13-nji madda. Bábeklik döwründäki çagalaryň iýmiti bilen baglanyşykly saglygy goraýyş edaralarynyň işlerine bildirilýän çäklendirmeler**

Bábeklik döwründäki çagalaryň iýmitine degişli işlerde täjirçilik bähbitleri bolan edara görnüşli we şahsy taraplardan haýyr-sahawatlary, arzan ýa-da mugt emeli iýmitlendiriş önümlerini kabul etmäge 12-nji maddada görkezilen saglygy goraýyş edaralaryndan başgalarynyň hukuklary ýokdur.

### **14-nji madda. Bábeklik döwründäki we kiçi ýaşly çagalaryň iýmiti bilen baglanyşykly saglygy goraýyş işgärleriniň borçlary**

Bábeklik döwründäki we kiçi ýaşly çagalaryň iýmiti bilen baglanyşykly saglygy goraýyş işgärleri şu aşakdakylara borçlydyrlar:

1) ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň bellenilen kadalaryna berk goldanmaga we bu kadalary saglygy goraýyş işgärleriniň we çaga dogran zenanlaryň dykgatyna yzygiderli ýetirmäge;

2) saglygy goraýyş işgärlerine ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň tejribesini ele almaklyga zerur endikleri öwretmäge;

3) göwreli zenanlara ene süýdi bilen iýmitlendirmegiň artykmaçlyklary we usullary hakynda maglumat bermäge;

4) çaga doglandan ilkinji ýarym sagadyň dowamynda ene süýdi bilen iýmitlendirmek üçin enelere goldaw bermäge;

5) eger-de eneler öz çagalaryndan wagtlaýynça aýra saklanýan hem bolsalar, olara ene süýdi bilen iýmitlendirmegi we süýt inmegiň saklanylyşyny görkezmäge;

6) bábeklere lukmançylyk görkezmeleri bilen baglanyşykly ýagdaýlardan özge ýagdaýlarda ene süýdünden başga hiç hili iýmiti we içgini bermezlige;

7) ene bilen bábegiň gije-gündiziň dowamynda bir otagda bile bolmagyny amaly işde ornaşdyrmaga;

8) ene süýdi bilen iýmitlendirmegi sagatlaýyn däl-de, bábegiň islegi boýunça emdirmeklige höwes döretmäge;

9) ene süýdi bilen iýmitlendirilýän bábeklere köşeşdiriji serişdeleri we ene göwsüne meňzeş serişdeleri (emzikleri we ş.m.) bermezlige;

10) ene süýdi bilen iýmitlendirmäge hemaýat beriji guramaçylyk toparlaryny höweslendirmäge we eneleri çaga dogrulýan öýlerden ýa-da hassahanalardan çykandan soňra bu toparlara ýollamaga;

11) emeli iýmitleri taýýarlaýjylara we ýaýradyjylara göwreli we emdirýän eneleriň, şeýle hem bábeklik döwründäki çagalaryň atlaryny we salgylaryny bermezlige;

12) sagdyn çaga iýmitini wagyz etmäge gönükdirilen saglyk meseleleri boýunça bilim beriş işlerini geçirmäge.

### **15-nji madda. Emeli iýmit önümlerini taýýarlaýjylaryň we ýaýradyjylaryň işlerine bildirilýän çäklendirmeler**

Bäbeklik döwründäki çagalaryň emeli iýmit önümlerini taýýarlaýjylara we ýaýradyjylara bildirilýän çäklendirmeler:

1) döwlet hökümetiniň degişli edarasynyň kanagatlanarly bahasy bolmazdan bäbeklik döwründäki çagalaryň iýmitine degişli ylmy barlaglary maliýeleşdirmeklik;

2) bäbeklik döwründäki çagalary iýmitlendirmek üçin ene süýdüniň ornuny tutujylar bilen baglanyşykly mahabat häsiýetli maglumatlary saglygy goraýyş işgärlerine bermeklik;

3) närselerde- (ruçkalar, depderçeler, boý ölçeýjiler, ýazgy kitapçalary we başg.) ene süýdüniň ornuny tutujylaryň adyny, haryt belgisini ulanmaklyk;

4) eneleriň we olaryň maşgala agzalarynyň arasynda bäbeklik döwründäki çagalaryň emeli iýmitlendiriş önümleri hakyndaky habarlary ýaýratmaklyk;

5) eneleriň we olaryň maşgala agzalarynyň arasynda emeli iýmit önümleriniň nusgalaryny ýaýratmaklyk ýa-da sowgat etmeklik.

## **V bap. Jemleýji düzgünler**

### **16-njy madda. Şu Kanunyň bozulmagy üçin jogapkärçilik**

Eýeçiligiň görnüşine garamazdan, çagalar üçin iýmit önümlerini, materiallary we önümleri öndürýän edara görnüşli taraplar, şahsy taraplar-hususy telekeçiler, ýaýradyjylar, şeýle hem saglygy goraýyş ulgamynyň, çaga iýmitiniň önümlerine gözegçiligi we barlagy amala aşyrýan döwlet edaralarynyň wezipeli şahslary şu Kanunyň, çagalary talaba laýyk we howpsuz iýmit bilen üpjün etmek we ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak babatda Türkmenistanyň beýleki kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň bozulmagynda günäkär bolsalar, Türkmenistanyň kanunçylygynda bellenen tertipde jogapkärçilik çekýärler.

### **17-nji madda. Şu Kanunyň güýje girýän wagty**

Şu Kanun çap edilen gününden güýje girýär.

**Türkmenistanyň  
Prezidenti**

**Gurbanguly  
Berdimuhamedow**

Aşgabat şäheri.  
2009-njy ýylyň 18-nji apreli.  
№ 30-IV

Symfony\Component\HttpFoundation\File\Exception\FileNotFoundException: The file "C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\public\Ene süýdi bilen iýmitlendirmegi goramak hem wagyz etmek we çaga iýmit önümlerine bildirilýän talaplar hakynda.doc" does not exist in file C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\symfony\http-foundation\File\File.php on line 36

```
#0 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\symfony\http-foundation\BinaryFileResponse.php(94): Symfony\Component\HttpFoundation\File\File->__construct('C:\\Users\\Admini...')
#1 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\symfony\http-foundation\BinaryFileResponse.php(52): Symfony\Component\HttpFoundation\BinaryFileResponse->setFile('C:\\Users\\Admini...', 'attachment', false, true)
#2 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTTP\www\vendor\laravel\framework\src\Illuminate\Routing\ResponseFactory.php(165): Symfony\Component\HttpFoundation\BinaryFileResponse->__construct('C:\\Users\\Admini...', 200, Array, true,
```



```
'attachment')
#3 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\app\Http\Controllers\
ActController.php(35): Illuminate\Routing\ResponseFactory->download('C:\\Users\\
Admini...')
#4 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Controller.php(54): App\Http\Controllers\ActController-
>export_word('36783')
#5 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\ControllerDispatcher.php(45): Illuminate\Routing\Controller-
>callAction('export_word', Array)
#6 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Route.php(262): Illuminate\Routing\ControllerDispatcher-
>dispatch(Object(Illuminate\Routing\Route), Object(App\Http\Controllers\
ActController), 'export_word')
#7 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Route.php(205): Illuminate\Routing\Route->runController()
#8 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(721): Illuminate\Routing\Route->run()
#9 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(128): Illuminate\Routing\Router->Illuminate\
Routing\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#10 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\app\Http\Middleware\
Check.php(30): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}
(Object(Illuminate\Http\Request))
#11 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): App\Http\Middleware\Check-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#12 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\app\Http\Middleware\
Locale.php(27): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}
(Object(Illuminate\Http\Request))
#13 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): App\Http\Middleware\Locale-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#14 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Middleware\SubstituteBindings.php(50): Illuminate\Pipeline\
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#15 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Routing\Middleware\
SubstituteBindings->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#16 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\VerifyCsrfToken.php(78): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#17 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
VerifyCsrfToken->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#18 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\View\Middleware\ShareErrorsFromSession.php(49): Illuminate\Pipeline\
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#19 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\View\Middleware\
ShareErrorsFromSession->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#20 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Session\Middleware\StartSession.php(121): Illuminate\Pipeline\
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#21 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Session\Middleware\StartSession.php(64): Illuminate\Session\
Middleware\StartSession->handleStatefulRequest(Object(Illuminate\Http\Request),
Object(Illuminate\Session\Store), Object(Closure))
#22 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Session\Middleware\
StartSession->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#23 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Cookie\Middleware\AddQueuedCookiesToResponse.php(37): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#24 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Cookie\Middleware\
AddQueuedCookiesToResponse->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#25 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMT\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Cookie\Middleware\EncryptCookies.php(67): Illuminate\Pipeline\
```

```
Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#26 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Cookie\Middleware\
EncryptCookies->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#27 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(103): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\
Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#28 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(723): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>then(Object(Closure))
#29 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(698): Illuminate\Routing\Router-
>runRouteWithinStack(Object(Illuminate\Routing\Route), Object(Illuminate\Http\
Request))
#30 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(662): Illuminate\Routing\Router-
>runRoute(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Illuminate\Routing\Route))
#31 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Routing\Router.php(651): Illuminate\Routing\Router-
>dispatchToRoute(Object(Illuminate\Http\Request))
#32 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(167): Illuminate\Routing\Router-
>dispatch(Object(Illuminate\Http\Request))
#33 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(128): Illuminate\Foundation\Http\Kernel-
>Illuminate\Foundation\Http\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#34 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\livewire\livewire\
src\DisableBrowserCache.php(19): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\
{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#35 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Livewire\DisableBrowserCache-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#36 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest.php(21): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#37 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\ConvertEmptyStringsToNull.php(31):
Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest->handle(Object(Illuminate\
Http\Request), Object(Closure))
#38 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
ConvertEmptyStringsToNull->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#39 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TransformsRequest.php(21): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#40 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\TrimStrings.php(40): Illuminate\Foundation\
Http\Middleware\TransformsRequest->handle(Object(Illuminate\Http\Request),
Object(Closure))
#41 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
TrimStrings->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#42 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\ValidatePostSize.php(27): Illuminate\
Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#43 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
ValidatePostSize->handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#44 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Middleware\PreventRequestsDuringMaintenance.php(86):
Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\
Request))
#45 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Foundation\Http\Middleware\
PreventRequestsDuringMaintenance->handle(Object(Illuminate\Http\Request),
Object(Closure))
#46 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\fruitcake\laravel-
cors\src\HandleCors.php(38): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\Pipeline\
{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
```

```
#47 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Fruitcake\Cors\HandleCors-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#48 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Http\Middleware\TrustProxies.php(39): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>Illuminate\Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#49 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(167): Illuminate\Http\Middleware\TrustProxies-
>handle(Object(Illuminate\Http\Request), Object(Closure))
#50 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Pipeline\Pipeline.php(103): Illuminate\Pipeline\Pipeline->Illuminate\
Pipeline\{closure}(Object(Illuminate\Http\Request))
#51 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(142): Illuminate\Pipeline\Pipeline-
>then(Object(Closure))
#52 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\vendor\laravel\framework\
src\Illuminate\Foundation\Http\Kernel.php(111): Illuminate\Foundation\Http\Kernel-
>sendRequestThroughRouter(Object(Illuminate\Http\Request))
#53 C:\Users\Administrator\AppData\Roaming\Adalat EMTP\www\public\index.php(52):
Illuminate\Foundation\Http\Kernel->handle(Object(Illuminate\Http\Request))
#54 {main}
```